

*Heikki E. S. Mattila*Lakimies
3–4/2024
s. 461–471

Tanskan oikeus Suomessa

1. Pohjoismainen oikeus ja suomalainen juridiikka

1.1. Silmäys 1900-luvun jälkipuoliskoon

Pohjoismaisten oikeuskulttuurien merkitys on tiedostettu Suomessa jo vanhaan. Tietämystä naapurimaiden oikeudesta on meillä hyödynnetty sekä lainvalmistelussa että ylimmässä lainkäytössä, ja sama koskee akateemista tutkimusta ja opetusta. Perinnäisesti suomalaista väitöskirjan tekijää on kehoitettu selvittämään, millaista tutkimusta hänen teemastaan on tehty Pohjoismaissa ja Saksassa ja millaista alan lainsäädäntö on näissä maissa. Ajattelu oli selkeästi näkyvillä vielä vuosituhannen vaihteessa. Vuonna 1993 julkaistussa oikeustieteellistä tutkimusta koskevassa raportissa todetaan: ”Suuntautuminen tapahtuu perinteisesti toisaalta Pohjoismaihin, toisaalta saksalaisen oikeuspiirin alueelle. Tällaista suuntautumista on yleensä pidetty itsestään selvänä; ylimääräiseksi ansioksi luetaan Suomessa yleensä esimerkiksi romaaniselta kielialueelta olevan lähdeaineiston hyödyntäminen.”¹

Suomalaisten (pohjoismainen) kiinnostus ei ole kohdistunut pelkästään Ruotsiin. Tanska oli vuosisatoja läntisen Pohjolan johtovaltio, jonka oikeus vaikutti erityisesti Norjassa ja Islannissa ja muovasi olennaisesti näiden maiden oikeuskulttuuria. Se on myös antanut monia virikkeitä Ruotsissa ja myöhemmin Suomessa. Vuosikymmenten mittaan Tanska onkin ollut Suomessa juridisen mielenkiinnon kohteena eri yhteyksissä. Vaikka Ruotsin oikeus on toki ollut etusijalla, länsipohjoismaista oikeutta on käsitelty meillä muun muassa lainvalmisteluun liittyvissä selvityksissä.² Suomalaisissa tuomioistuimissa tanskalaista

* *Heikki E. S. Mattila*, OTT, professori emeritus, Lapin yliopisto.

1. Oikeustieteellinen tutkimus Suomessa. Valtion yhteiskuntatieteellisen toimikunnan asettaman arviointiryhmän raportti. Suomen Akatemian julkaisuja 1/1993, s. 68. Samaa painotettiin Suomen Akatemian asiantuntijaryhmän arvioissa, joka julkaistiin sellaisenaan Lakimies-aikakauskirjassa. Ks. Oikeustieteellisen tutkimuksen tila. Lakimies 7/1997, s. 1130–1131.
2. Esim. oikeusministeriön toimeksiannosta kirjoitettu Risto Koulun tutkimus Nykyaikaiset kirjaamisjärjestelmät: katsaus Tanskan, Norjan, Saksan ja Englannin kirjaamislainsäädäntöön. Oikeusministeriö. Tietojärjestelmäyksikkö 1982. Tutkimuksen Tanskaa koskeva jakso on 70 sivun mittainen, ja tekijä kuvaa myös Tanskan nykyjärjestelmän historialliset juuret.

aineistoa on voitu käyttää apuna suomalaista oikeusnormistoa tulkittaessa.³ Samoin Tanskan oikeutta on ollut tarpeen selvittää kansainvälisluonteisissa asioissa suomalaisten lainvalintanormien nojalla. Käytännössä suuri merkitys tanskalaisella oikeustiedolla on ollut pohjoismaisessa pakkotäytäntöönpanossa, muun muassa elatusapujen ulosotossa.⁴

Suuntautuminen on näkynyt myös akateemisessa maailmassa niin tutkimuksessa ja opetuksessa kuin opintoja tukevassa harrastustoiminnassa. Vanhemmissa suomalaisissa väitöskirjoissa on tiivistettyjä Tanskan oikeuden katsauksia,⁵ ja 1960- ja 1970-luvuilla muun muassa perhe- ja perintöoikeuden *cum laude*-vaatimukseen sisältyi Helsingin yliopistossa (vaihtoehtoisina nimikkeinä) tanskalaisiakin teoksia.⁶ Oikeuden yleistieteiden alalla maininnan ansaitsee professori Aulis Aarnion johtama oikeusteorian opintopiiri,⁷ jossa 1960-luvun lopulla luettiin, käännettiin ja kommentoitiin luku luvulta muun muassa Alf Rossin kuuluisaa teosta *Om ret og retfærdighed: en indførelse i den analytiske retsfilosofi*.⁸ Myöhemmässä Markku Helinin väitöskirjassa tanskalaista oikeusteoriaa, varsinkin Rossin ajattelua, esitellään perinpohjaisesti.⁹ Neljä vuosikymmentä sitten Lars Björne julkaisi tiivistetyn yleisesityksen Tanskan ja Norjan yhteiskunta- ja oikeushistorian pääpiirteet (1981) ja myöhemmin – vuosituhannen

3. Katkaistulla sanalla ”tanska*” Finlexin Oikeuskäytäntö-osastosta löytyy joukko tapauksia, joissa (myös) Tanskan oikeuteen on viitattu suomalaisessa juridisessa tulkinnassa. Ks. KKO 1987:116, KKO 2009:69, KKO 2013:33, KKO 2019:7, Vaasan HO 27.12.1996 t. 1970, Turun HO 23.3.2005 t. 787, Vaasan HO 30.3.2015 t. 149 ja Vaasan HO 21.10.2022 t. 141382.
4. Ks. Anneli Levänen – Heikki E. S. Mattila, *Elatusapujen perintä Pohjoismaista. Periaatteita ja käytännön toimintaohjeita*. Sosiaalihuollituksen erityisjulkaisu 1984. 2., uud. laitos. VAPK-kustannus 1991. Käsikirjan pohjana ovat Helsingin silloisessa lastensuojeluvirastossa 1980-luvulla saadut kokemukset, ja siinä kuvataan tiivistetysti pohjoismaisia ulosottojärjestelmiä ja annetaan ohjeita yhteydenpidosta pohjoismaisiin viranomaisiin eri tilanteissa. Liitteenä on elatusasioiden hoitamiseen liittyviä asiakirjamalleja ruotsin kielellä. Tanskaa koskevassa luvussa esille tulevat mm. instituutiot *lønstillbægholdelse* ja *udlæg* (aik. *udpantning*). Termit ”*lønstillbægholdelse*” ja ”*udlæg*” sisällytettiin käsikirjan asiakirjamalleihin sellaisinaan, jotta Tanskassa voitaisiin välttää väärinkäsitykset suomalaisia täytäntöönpanohakemuksia käsiteltäessä.
5. Esimerkiksi Eero Routamon väitöskirjassa *Liikennevahinko (1967) Tanskan oikeudesta* on runsaan sivun mittainen jakso (s. 36–38), ja teoksen lähdeluettelossa on useita tanskankielisiä nimikkeitä.
6. Tanskalaisen perintöoikeuden instituutiot, kuten ”*båndlæggelse af arv*”, herättivät Suomessa tuolloin myös oikeuspoliittista kiinnostusta. Ks. Heikki E. S. Mattila, *Om boutrednings- och arvsskiftessystem. En jämförelse mellan dansk och finsk rätt*. JFT 4/1971, s. 330–353.
7. Ks. Urpo Kangas, *Oikeusteoriapiiri hengen akatemiana. Oikeustiede–Jurisprudentia XXX:1997*, s. 128–129.
8. 2. tansk. painos 1966.
9. Markku Helin, *Lainoppi ja metafysiikka. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1988*, s. 139–176, 217–224. Ks. myös alav. 24 (Salojärvi).

taitteessa – ruotsiksi neliosaisen teoksen pohjoismaisen oikeustieteen historias-
ta.¹⁰ Tanskalainen oikeustiede on teoksessa kattavasti esillä.

1.2. Tilanne 2000-luvulla

Nykyisin lakimiesten yhteistyö on pitkälti yleiseurooppalaista tai laajasti kansainvälistä. Se saattaa ulottua kaikkiin maanosiin. Pohjoismaat ovat kuitenkin historiallisista, kulttuurisista ja taloudellisista syistä keskeinen lähialueemme, ja niihin kytkeytyviä oikeussuhteita muodostuu moninaisin tavoin: kauppasopimusten seurauksena, avioliittojen tai kuolemantapausten yhteydessä ja niin edelleen.

Viimeksi lausuttu tarkoittaa, että pohjoismaainen oikeustieto on suomalaiselle juristille yhä tärkeää. Tämä ei koske ainoastaan Ruotsia vaan myös Tanskaa ja Norjaa, välistä Islantiakin. Vaikka Pohjoismaiden oikeusjärjestelmät ovat samankaltaisia monista syistä, muun muassa 1800-luvulla käynnistyneen ja 1900-luvulla laajentuneen lakiyhteistyön ansiosta,¹¹ yksittäistapauksissa oikeussäännöt ja juridiset käytänteet saattavat erota huomattavastikin toisistaan. Näin on esimerkiksi prosessioikeudessa, jonka alalla länsipohjoismaisella oikeudella on monia erityispiirteitä.

Tanskalaista oikeustietoa tarvitaan siis edelleen, mikä näkyy eri yhteyksissä, vaikkapa maahanmuuttoon liittyvässä oikeuspoliittisessa keskustelussa.¹² Lainvalmistelussa saatetaan tehdä oikeusvertailevia selvityksiä, joissa Tanska on otettu huomioon. Esimerkiksi todistelutoimikunnan mietintöön (69/2012) liittyy Pohjoismaita koskeva selonteko.¹³ Sitä paitsi – vaikka alueellista lakiyhteistyötä ei enää voida harjoittaa samalla tavoin kuin ennen EU-aikaa – pohjoismaisia tarpeita ja näkökulmia on usein hyödyllistä hahmotella EU:ssa valmisteilla olevan lainsäädännön kannalta (mukaan lukien Norja ja Islanti, jotka kuuluvat

10. Lars Björne, Den nordiska rättsvetenskapens historia I–IV. Institutet för rättshistorisk forskning 1995–2007.

11. Yleiskuvan aiemmasta pohjoismaisesta lakiyhteistyöstä antaa Leif Sevón artikkelissaan Pohjoismaainen lakiyhteistyö (Encyclopædia Iuridica Fennica V, 1997, p. 761–765). Yhteistyön nykytila ja haasteet 2020-luvulla tulevat esille Matti Niemivuon tuoreessa teoksessa Lainvalmistelu. Oikeudelliset perusteet ja käytäntö. Kauppakamari 2020, s. 60–64, 279–289, 336–337.

12. Ks. Hannamaria Kuusio – Eeva Nykänen – Ilmo Keskimäki, Paperittomien oikeudet terveyspalveluihin Suomessa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 54(3) 2017, s. 238–247. Kirjoitus on esimerkki tieteenalojen yhteistyöstä: yksi kirjoittajista on OTT, toinen FT ja kolmas LT.

13. Jaakko Rautio, Vertailua eräistä todistus oikeudellisista kysymyksistä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Oikeusministeriön julkaisu 65/2012. Selvityksessä tekijä käy tiivistetysti, lähinnä säädännäisnormien pohjalta, lävitse sellaiset ”kysymykset, jotka vaativat huomiota Suomen lainsäädäntöä uudistettaessa”. Niitä ovat muun muassa todistustaakka ja todistamisesta kieltäytyminen.

Euroopan talousalueeseen). On myös monia lainsäädännöllisiä sektoreita, joilla EU ei toistaiseksi toimi mutta joilla pohjoismaisten lainsäädäntöratkaisujen parantaminen on tarpeen.

Toisaalta Pohjoismaiden viranomaisten välillä on tarpeen pitää säännöllistä yhteyttä muun muassa sen turvaamiseksi, että valtionrajat ylittävät oikeussuhteet voidaan hoitaa sujuvasti etenkin kansainvälisen yksityis- ja prosessioikeuden aloilla. Oikeusministeriöillä (lainvalmistelussa, kansainvälisessä oikeusavussa ja niin edelleen) ja tuomioistuimilla on tässä keskeinen asema. Korkeimpien oikeuksien ja korkeimpien hallinto-oikeuksien presidenttien säännölliset kokoukset ovat hyvä esimerkki pohjoismaisesta yhteydenpidosta. Kokoukset pidetään vuoron perään eri Pohjoismaissa, ja vuonna 2022 Tanska järjesti kokouksen ydinalueensa ulkopuolella, itsehallinnollisessa Grönlannissa.¹⁴ Samoin esimerkiksi asianajajat sekä liike- ja pankkijuristit pitävät yhteyttä yli pohjoismaisten valtionrajojen.

Niin ikään pohjoismaisten juristitutkijoiden yhteistyö on vakiintunutta, ja tämä onkin ensiarvoisen tärkeää alueen oikeuskulttuurisen yhtenäisyyden turvaamiseksi.¹⁵ Vuorovaikutus ilmenee niin yksittäisillä oikeusaloina kuin oikeuden yleistieteissä, kuten oikeushistoriassa, oikeussosiologiassa, oikeusteoriassa ja vertailevassa oikeustieteessä. Erityinen merkitys on pohjoismaisilla lakimieskokouksilla, jotka saattavat yhteen suuren joukon sekä akateemisia että käytännön lakimiestoiminnan eri aloilla työskenteleviä juristeja. Viimeksi pohjoismainen lakimieskokous pidettiin Helsingissä vuonna 2017. Kuten yleensäkin, Tanskalla oli Helsingin-kokouksessa varsin vahva edustus (16 % osanottajista ja 18 esitystä),¹⁶ ja näin tanskalainen oikeuskulttuuri tuli suomalaisten juristien ulottuville poikkeuksellisella tavalla. Toisaalta monilla juridiikan tutkimussektoreilla järjestetään säännöllisesti alakohtaisia pohjoismaisia konferensseja.¹⁷ Suomalaisesta näkökulmasta vuorovaikutusta vahvistaa osaltaan se, että Helsingin yliopistossa on nimenomaisesti pohjoismaiseen oikeuteen kohdentuva professori.¹⁸

Juristitutkijoiden yhteistyö on tuottanut merkittäviä tutkimuksia, jotka valaisevat yleisluonteisesti pohjoismaista oikeutta ja sen perinteitä. 2000-luvulla Suomen ja Skandinavian maiden oikeusvertailijat ja -historioitsijat ovat julkaisseet useita kokoomateoksia, joissa pohjoismaisia oikeusjärjestyksiä ja oikeus-

14. Ks. <https://domstol.dk/hoejesteret/om-hoejesteret/aarsberetninger/> (vierailtu 18.4.2024).

15. Kielten merkityksestä tältä kannalta ks. Heikki E. S. Mattila, Språket och den nordiska rättsfamiljen. JFT 1/2005, s. 43–57.

16. Det 41 nordiska jurismötet, s. 14 osoitteessa <https://nordiskjurismote.fi/sv/helsingfors-2017/> (vierailtu 18.4.2024) ja tekijän laskelma.

17. Tämä koskee esimerkiksi oikeusinformatiikkaa. Vastikään konferenssipaiikkakuntana oli Rovaniemi (Nordic Conference on Law and Information Technology 31.10.–1.11.2023).

18. Ks. Johan Bärnlund, Pohjoismainen oikeus uuteen nousuun osoitteessa <https://docplayer.fi/9244796-Pohjoismainen-oikeus-uuteen-nousuun-johan-barlund-pohjoismaisen-oikeuden-professori-naf-n-kokous-7-10-2015.html> (vierailtu 18.4.2024).

kulttuureja on tarkasteltu ja verrattu.¹⁹ Eri oikeudenaaloilta on ilmestynyt myös erillisiä julkaisuja, joissa pohjoismaiset normistot asetetaan vastakkain ja niiden keskeiset yhtäläisyydet ja erot pelkistetään esiin.²⁰ On luonnollista, että teosten toimittaja- ja kirjoittajakunnassa on myös tanskalaisia ja Tanskan oikeus on niissä vahvasti esillä. Tästä on hyvänä esimerkkinä alaviitteessä 19 siteerattu *Nordic Law in European Context*.

Viimeksi mainitut julkaisut on yleensä suunnattu kansainväliselle tai pohjoismaiselle tutkijayhteisölle ja julkaistu englanniksi tai skandinaavisilla kielillä. Kuten edellä esitetystä ilmenee, Tanskan oikeutta koskevia laaja-alaisia tarkasteluja on ilmestynyt vuosikymmenten mittaan myös suomeksi, mutta verrattain rajoitetusti. On ilmeistä, että meillä tarvitaan lisää julkaisuja, joissa maan juridisia perinteitä esitellään yleisluonteisesti suomen kielellä. Tällöin niiden sisältö voidaan muokata vastaamaan suomalaisten erityisiä tarpeita ja ne tavoittavat maassamme suuremman joukon lukijoita. Osaltaan yleistietoa Tanskan oikeudesta, nimenomaan maan oikeushistoriasta, tarjoaakin vastikään ilmestynyt Ditlev Tammin ja Pia Letto-Vanamon teos 80 kertomusta oikeudesta: juridiikan kulttuurihistoria keskiajalta nykypäiviin (2023). Kun käsikirjoituksen pohjana on ollut aiempi tanskankielinen kirja,²¹ on luonnollista, että Tanskan oikeus tulee siinä eri tavoin esille.²² Vaikka Tammin ja Letto-Vanamon teoksen profiili on pitkälti eurooppalainen ja yleismaailmallinen, monissa sen esseissä painotus on Tanskan oikeushistoriassa ja oikeuskulttuurissa.

Toisaalta suomalaiset juristit ovat käsitelleet Tanskaa myös korkean vaatimustason opinnäytetöissä. Käsillä olevan kirjoituksen tekijä pyrki saamaan asiasta yleiskuvan käymällä kursorisesti lävitse Helsingin yliopistossa 2010-luvulla tarkastetut juridiset tohtorinväitöskirjat.²³ Kun väitöskirjojen aiheet vaihtelevat suu-

19. Tällaista yhteistyötä ilmentää 2000-luvun alussa teos Jaakko Husa – Kimmo Nuotio – Heikki Pihlajamäki (eds), *Nordic Law: between Tradition and Dynamism*. Intersentia 2007. Uudempiä, useita oikeuslakohtaisia vertailuja sisältäviä esityksiä ovat Pia Letto-Vanamo – Ditlev Tamm – Bent Ole Gram Mortensen (eds), *Nordic Law in European Context*. Springer 2019 ja – temaattikaltaan rajatumpi – Laura Ervo – Pia Letto-Vanamo – Anna Nylund (eds), *Rethinking Nordic Courts*. Springer 2021. Yksittäisten tutkijoiden esitykset ovat yleensä olleet pienimuotoisia, mutta myös laajahkoja esityksiä on kirjoitettu. Sellainen on esim. Jaakko Husa, *Nordic Reflections on Constitutional Law: A Comparative Nordic Perspective*. Peter Lang 2002. Tanska on teoksessa esillä useissa yhteyksissä, esimerkiksi silloin kun tekijä käsittelee laillisuusvalvontaa Pohjoismaissa.

20. Tällainen on esimerkiksi Anders Agellin toimittama *Nordisk äktenskapsrätt*. Nordiska ministerrådet 2003.

21. Ditlev Tamm, *Juraens 100 bedste historier – rettens kulturhistorie fra middelalderen til i dag*. Gyldendal 2016.

22. Joissain tapauksissa tämä näkyy jo otsikkotasolla (esim. kertomukset nro 38 Yksinvalta Tanskassa ja nro 72 Miehitetty Tanska).

23. Näiden yhteislukumäärä on 65. Helsingin yliopistossa tarkastetut juridiset väitöskirjat ovat luettavissa sähköisessä muodossa Helsingin yliopiston kirjastossa, ja tekijä haki niistä Tanskan oikeutta koskevaa tietoa näistä ja tanskalaisia lähteitä useiden asiansanojen ja kielellisten

resti, on ymmärrettävää, että useimmissa tapauksissa Tanskan oikeutta ei ollut käsitelty lainkaan tai sitä oli sivuttu vain viittauksenomaisesti eikä väittelijä ollut käyttänyt tanskalaisia lähteitä. Osoittautui kuitenkin, että muutamissa 2010-luvun väitöskirjoissa Tanskan oikeus tai oikeuskulttuuri oli seikkaperäisesti esillä kirjoittajan temaattisesta näkökulmasta, ja niissä teoksen lähdeluettelo sisälsi huomattavan määrän tanskalaisia, pääosin tanskankielisiä lähteitä.²⁴ Aiempi pohjoismaisuutta painottava perinne on siis yhä näkyvillä Suomessa myös väitöskirjatoissa.

2. Tiedonhankinta Tanskan oikeudesta

2.1. Tanskalaisen oikeusinformaation lähteet

Edellä käsitellyillä suomalaisilla tutkimuksilla ja pohjoismaisessa yhteistyössä laadituilla kokoomateoksilla on suuri arvo.²⁵ Ne auttavat kukin osaltaan ymmärtämään tanskalaista oikeusjärjestelmää ja asettamaan sen elementit oikeisiin yhteyksiinsä. Niistä ei voida kuitenkaan löytää vastauksia kaikkiin Tanskan oikeuteen liittyviin kysymyksiin, jotka saattavat nousta Suomessa esille käytännöl-

elementtien pohjalta (”tansk*/Danish”, ”København/Copenhagen”, ø-kirjain jne.). Joissain tapauksissa sähköinen versio kuitenkin puuttui tietokannasta. Samalla on muistettava, että maassamme on useita oikeustieteellisiä tiedekuntia. Näistä syistä selvityksessä saatu kuva Tanskan oikeudesta suomalaisissa väitöskirjoissa on ainoastaan suuntaa antava.

24. Tällaisia ovat mm. seuraavat väitöskirjat: Juhana Salojärvi, *A Menace to Society: Radicalism and Legal Scholarship in the United States, Scandinavia, and Finland 1965-1980* (2013), jossa tanskalainen oikeusteoria on laajasti esillä tanskalaisten lähteiden pohjalta; Tanja Matikainen, *Rahoitusperiaate kunnallisen itsehallinnon turvaajana: tutkimus rahoitusperiaatteen toteutumisesta* (2014), jossa läntisiä Pohjoismaita edustaa erityisesti Norja mutta jossa on myös lukuisia Tanskaa koskevia ja tanskalaisiin lähteisiin perustuvia kappaleita ja jaksoja (mm. s. 83–88); Nina Wilkman, *Interpretation of Share and Business Acquisition Contracts: a Study of Anglo-American Concepts and Practices Influencing Share and Business Acquisitions, of Compatibility with Nordic Law and of Possible Effects on Interpretation of Contracts Governed by Nordic Law* (2018), jossa tekijä viittaa taajaan Tanskan oikeuteen ja käyttää tanskalaisia lähteitä. Kiinnostus Tanskan oikeuteen on jatkunut myös 2020-luvulla, mitä ilmentää Miikka Vuorelan kriminologinen väitöskirja *Autonomian ajan rikos ja rangaistus oikeustilaston valossa: tutkimus rikollisuuden ja rangaistuskäytännön kehityksestä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa vuosina 1809–1917* (2021).
25. Sama koskee yleistajuisia Tanskan oikeuden esittelyitä, kuten teosta Ulla Rosenkjær – Leif Rørbæk – Anne Lind Gleerup, *An introduction to Danish law*. Forlaget Drammelstrupgaard 2008. Teoksen sisältö painottuu – kattavasta otsikosta huolimatta – liike-elämään kytkeytyviin oikeusaloihin.

lisissä tai akateemisissa yhteyksissä. Onkin tärkeää olla selvillä siitä, millaisista lähteistä ulkomainen juristi voi löytää Tanskan oikeutta koskevaa detaljitietoa.

Kokonaiskuvan Tanskan oikeuden informaatiolähteistä²⁶ saa helposti tietoverkosta paitsi suurilla kielillä²⁷ myös suomeksi. Eduskunnan kirjastossa on näet koottu aihepiiristä hyödyllinen tietopaketti, Tanska – oikeudellisia tiedonlähteitä,²⁸ jossa ovat mukana sekä painetut julkaisut että sähköisesti käytettävät verkkosivut. Tietopaketissa luetellaan muun muassa tietokannat, jotka sisältävät tanskalaista oikeuskirjallisuutta. Niin ikään on aiheellista mainita painetut oikeussanakirjat²⁹ ja erityyppiset verkkolähteet, joiden avulla tanskankielistä tekstiä lukeva voi selvittää lakitermien sisällön. Viimeksi mainittuja ovat juridiset termipankit,³⁰ yksi- ja monikieliset verkkosanakirjat ja -sanastot³¹ sekä verkkoenzyklopediat, joissa Tanskan oikeuden historiallisia tai moderneja instituutioita selitetään nasevina tietoisuuksina.³² Lähdekritiikki on toki aina tarpeen.

Uusissa juridisten informaatiolähteiden luetteloissa ei enää mainita W. E. von Eybenin toimittamaa *Juridisk grundbog (I–IV)* -teosta, joka ilmestyi useana painoksena 1900-luvun jälkipuoliskolla. Teos on ”perinpohjainen ja käytännöllisesti painotettu esitys”³³ Tanskan oikeuden ja oikeusinformaation lähteistä, kuten lainsäädännöstä, lainvalmistelutöistä, tuomioistuinratkaisuksista, hallintopäätöksistä ja oikeuskirjallisuudesta. Lainsäädännöstä, lainsäädäntöprosessi mukaan luettuna, lainkäyttöraatkaisuksista ja hallintojärjestelmästä on kustakin oma teososansa. Lainkäyttöraatkaisuja koskeva teososa on poikkeuksellisen kiintoisa, sillä se sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen erityyppisten tanskalaisten

26. Juridisesta informaatiolähdeopista ks. lähemmin Ahti Saarenpää – Juhana Riekkinen, *Oikeusinformatiikan perusteet*. Lapin yliopisto, verkkoaineisto 2023, s. 152–158 ja Ahti Saarenpää, *Oikeudellinen informaatiolähdeoppi*. Encyclopaedia Iuridica Fennica VII (1999), p. 545–554.
27. Yleiskuvan Tanskan oikeuden informaatiolähteistä antaa mm. Rasmus H. Wandall – Steen Rosendahl, *Researching Law in Denmark* osoitteessa https://www.nyulawglobal.org/globalex/Denmark1.html#_6_General_Search (vierailtu 18.4.2024).
28. Tietopaketin verkko-osoite on https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/ulkomainen_oikeus/Sivut/Tanska.aspx (vierailtu 18.4.2024).
29. Bo von Eyben, *Juridisk ordbog*. 15. udg. Karnov 2023.
30. Euroopan unionin termipankki IATE sisältää paitsi EU-termistöä tanskaksi myös huomattavan määrän Tanskan perinteisen oikeuden termistöä. Siitä voidaan hakea tanskalaisten termien vastineita muilla unionin kielillä, myös suomeksi. IATE:n verkko-osoite on <https://iate.europa.eu/home> (vierailtu 18.4.2024).
31. Erittäin laajoja ja hyödyllisiä verkkolähteitä myös juridiikan alalla ovat yleisluonteiset *Den danske Ordbog* ja – vanhojen termien osalta – *Ordbog over det danske Sprog*. Kaksikielinen verkkosanakirja on esim. *Svensk-dansk juridisk ordbog* og leksikon osoitteessa http://www.dansk-og-svensk.dk/danskt_lexikon2/Svensk-dansk%20juridisk%20ordbog/juridisk_ordbog_svensk_dansk.htm (vierailtu 18.4.2024).
32. Historiallisten instituutioiden osalta erityisen hyödyllinen on Århusin yliopiston danmarks-historiendk. Kattava (ilmainen) verkkotietosanakirja on *Den Store Danske [Encyklopædi]*, ja runsaat kolmesataa juridista käsitettä sisältyy mm. tanskankielisen Wikipedia osastoon *Juridiske begreber*.
33. Näin Knud Waaben, *Dansk juridisk litteratur 1961–65*. SvJT 1966, s. 476–477.

tuomioiden perinteisestä rakenteesta ja niiden laatimisessa käytetystä tyylistä. Yleiseurooppalaiseen tapaan Tanskassakin on kirjoitettu aiemmin tuomioita, jotka ovat olleet kielellisesti vaikeaselkoisia. Ne ovat myös sisältäneet monia rituaalisia ilmauksia. Teoksessa tulee esille muun muassa vanhahtava fraasi ”thi kendes for ret” (’siksi katsotaan oikeaksi’). Vaikka lainkäyttöratkaisujen kirjoittamistapaa on Tanskassa muutoin modernisoitu, tätä ilmausta käytetään yhä edelleen. Lukijalle ilmoitetaan sen avulla juhlallisesti, että tekstissä siirrytään varsinaiseen tuomiolauselmaan.³⁴

Von Eybenin teos on edelleen hyödyllistä lukemista ulkomaiselle juristille,³⁵ mutta osin sen sisältö on jo vanhentunut. Ajantasaista rakennetietoa Tanskan oikeudesta ja sitä koskevista informaatiolähteistä saa muun muassa Peter Blumen teoksesta *Retssystemet og juridisk metode* (2020). Teos on kirjoitettu ensisijaisesti tanskalaisille oikeustieteen ylioppilaille, ja se sisältää siksi paljon tekstiä, joka on kokoneen suomalaisen juristin näkökulmasta triviaalia. On kuitenkin huomattava, että teoksessa on runsaasti konkreettista informaatiota Tanskan oikeuden lähteistä ja niiden käytöstä, muun muassa tanskalaisten tietokantojen ja juridisten hakuteosten sisällöstä. Tällainen informaatio joudutaan yleensä jättämään pois maan oikeuden yleisesittelyistä, vaikka se voi olla arvokasta ulkomaalaiselle juristille.³⁶ Samalla lukijalle tulee tutuksi Tanskan säädöstekninen termistö (esimerkiksi ”lovbekendtgørelse”), jossa ruotsin ja tanskan sanastolliset erot usein korostuvat.

2.2. Tanskan kieli haasteena

Edellä viitatuksi eksaktin oikeusinformaation lähteet ovat pääasiassa tanskankielisiä. EU-säädökset toki julkaistaan kaikilla unionin kielillä, mutta kansallisia virallislähteitä käännetään vain rajoitetusti ja usein asteittain. Samoin oikeustieteellinen keskustelu käydään Pohjoismaissa pitkälti niiden omilla kielillä.

Näin tiedonhaussa törmätään ongelmaan tanskasta vieraana, suomalaisesta näkökulmasta jopa ylitsepääsemättömän vaikeaksi koettuna kielenä. Kuten moni on saanut karvaasti kokea, suomalaisten on todella vaikea ymmärtää suullista

34. ”Thi kendes for ret” edeltää varsinaisia tuomioita (ts. pääasiantarkaisuja, jotka päättävät oikeudenkäynnin, tansk. ”dom”). Kun kyse on oikeudenkäynnin aikana ilmenneeseen kysymykseen annetusta ratkaisusta, joka ei päättää oikeudenkäyntiä (tansk. ”kendelse”), vastaava formula on ”det bestemmes” tai ”thi bestemmes”. Ks. Karsten Naundrup Olesen – Troels Michael Lilja, *Domsanalyse. Samfundslitteratur* 2012, s. 67 ja von Eyben 2023, alav. 29, hakusana ”kendelse”.

35. Se sisältyy mm. Eduskunnan kirjaston kokoelmiin.

36. Lisäksi Blumen teoksessa käsitellään oikeuden yleisiä ilmiöitä tiivistetysti mutta osuvasti. Tällainen on esimerkiksi oikeuden digitalisaatio oikeuskulttuurisine vaikutuksineen.

tanskaa.³⁷ On kuitenkin syytä painottaa, että tanskan ymmärrettävyyttä koskevat ongelmat liittyvät lähinnä vain puhuttuun kieleen.³⁸ Kirjoitettua tanskaa suomalaisen oppii ruotsin pohjalta lukemaan varsin vähäisellä vaivalla, ja kun moderni oikeus ilmenee ennen muuta kirjallisessa muodossa, juristin kannalta on olennaista nimenomaan kirjallisten lähteiden ymmärtäminen. Jos suomalaisella juristilla on valmius lukea tanskaa, hän voi omaehtoisesti hankkia tarpeelliset tiedot siitä juridisesta kysymyksestä, josta hänen länsipohjoismaisessa yhteistyö-kontekstissaan tai tutkimuksessaan on kyse. Perehtymällä tanskalaiseen aineistoon ulkomaalainen tietää, miten asianomainen kysymys on Tanskassa säännelty, mihin suuntaan sääntely on maassa kehittymässä ja millaisia argumentteja siitä on esitetty juridisessa keskustelussa. Se, että suomalaisella juristilla on kirjallisten lähteiden pohjalta riittävät taustatiedot tarkasteltavaan teemaan liittyvästä tanskalaisesta juridiikasta, helpottaa olennaisesti suullisesti käytäviä tieteellisiä keskusteluja ja ehkäisee väärinkäsityksiä niissä. Tämä koskee ajatustenvaihtoa niin skandinaavisilla kielillä kuin välikielen avulla (yleensä englanniksi, mikä tuottaa omat ongelmansa³⁹).

Onkin hyödyllistä tietää, että tanskankielistä juridista aineistoa tilataan edelleen merkittävässä mitassa suomalaisiin kirjastoihin.⁴⁰ Vastaavasti on muistettava, että useilla pohjoismaisen yhteistyön sektoreilla norja, ruotsi ja tanska ovat

37. Jopa norjalaisten on hankala saada selvää tanskalaisten puheesta, vaikka maan johtava kirjakielivariantti bokmål on kehittynyt tanskan pohjalta. Ks. norjan kielen varianteista nimenomaan juridisissa yhteyksissä Gunnar O. Hæreid – Kåre Lilleholt – Ingvild Risnes Skeie – Merete Tollefsen (red.), *Mål og rett – Juristmållaget 75 år*. Institutt for privatrett 2010 ja tiivistetysti Heikki E. S. Mattila, *Vertaileva oikeuslingvistiikka: juridinen kielenkäyttö, lakimieslatina, kansainväliset oikeuskielet*. Alma Talent 2017, s. 281–285.
38. Kjeld Kristensen – Lars Brink, *Dansk for svenskere*. Liber Förlag 1986, s. 12–13. Viimeisten sadan vuoden aikana tanskan ääntämys on eriytynyt yhä enemmän ruotsista ja norjasta, ja muiden pohjoismaalaisten on entistä vaikeampi ymmärtää puhuttua tanskaa: ”Dansk udtale går sine egne veje, uden hensyntagen til skrift og nordisk sprogfællesskab” (’Tanskalainen ääntämys kulkee omia teitään, kirjoituksesta ja pohjoismaisesta kieliyhteisöstä riippumatta’). Ks. Kristensen – Brink 1986, s. 134–135. Karin Guldbæk-Ahvon ja Johanna Toivosen oppikirjassa *Dansk – Ja, tak! (Otava / Finn Lectura 2022)* tanskan ääntämystä käsitellään yleistajuisesti sivuilla 74–85.
39. Ks. Johan Bärlund, *Juridiken och det nordiska*. Språkbruk 3/2017, s. 10–12.
40. Kirjoittaja teki 1.2.2024 Melinda-tietokannassa haun, jonka tarkoituksena oli selvittää tanskalaisten juristien teosten kokonaismäärä suomalaisten kirjastojen kokoelmissa. Kyseessä oli tarkennettu haku, jossa käytettiin asiananaa ”oikeus”, kieleksi valittiin tanska, aineisto rajattiin kirjoihin ja julkaisuvuosiksi määritettiin 1800–2023. Hakutulokseksi saatiin 417 teosta. Kun haku kohdistettiin pelkästään vuosiin 2000–2023, hakutulos oli 107. Vuosituhannen alussa kehitettiin Yleinen suomalainen ontologia. Kun vuosiin 2000–2023 kohdistuvassa haussa käytettiin asiananan ”oikeus” sijasta oikeuteen ja lainsäädäntöön viittaavaa ontologian aihealuekoodia 69 (mikä on mahdotonta vanhemman kirjallisuuden osalta), hakutulos oli 113 teosta. Ero selittynee luokitteluongelmilla (juridinen – ei-juridinen). Tulosten lähemmässä tarkastelussa ilmeni myös joitain lapsuksia (tanskankieliseksi merkityn teoksen kieli oli tosiasiaa englanti). Ne eivät muuta kokonaiskuvaa: suomalaisiin tieteellisiin kirjastoihin tilataan yhä merkittävässä määrin tanskankielistä oikeuskirjallisuutta.

joko sopimusteitse virallistettuja tai tosiasiaassa käytettyjä kieliä.⁴¹ Tämä tuottaa osaltaan tanskankielistä aineistoa, joka nykyisin on suureksi osaksi saatavissa tietoverkossa. Erityisesti mainittakoon, että pohjoismaisissa lakimieskokouksissa esitykset pidetään ja julkaistaan skandinaavisilla kielillä.

Vaikka kirjoitettu tanska on ruotsin kieltä hallitsevalle varsin helposti ymmärrettävää, kielissä on kieliopillisia ja sanastollisia eroavuuksia, jotka lukijan on syytä tuntea.⁴² Silmiinpistävä ero on muun muassa se, että tanskan kielessä substantiiviva ei kirjoiteta määräiseen muotoon, jos sitä edeltää erillinen määräinen artikkeli (esimerkiksi ”det svenske folk”, ’Ruotsin kansa’). Eroja on myös apuverbien käytössä. Niinpä futuuri muodostetaan ville-verbin avulla. Tällöin verbi ei ilmaise tahtomista, vaan sillä viitataan yksinkertaisesti tulevaisuuteen (vertaa engl. will). Samaten ansaitsee mainita, että partisiipin preteriti esiintyy – toisin kuin ruotsissa – tanskassa usein taivuttamattomassa muodossa (esimerkiksi ”jeg/vi er bundet [!] af kontrakten”, ’sopimus sitoo minua/meitä’). Useimpien substantiivien suku on sama tanskassa ja ruotsissa, mutta tästä on myös monia poikkeuksia (esimerkiksi ”en aftale”, ’sopimus’).⁴³ Niin ikään substantiivien monikon päätteissä on paljon detaljieroja. Esimerkiksi ruotsin päätettä -ar vastaa tanskan kielessä yleisesti päätte -e (esimerkiksi ”dag – dage”, ’päivä – ’päivät’). Pääosin tanskan pronominit ovat helposti tunnistettavia, mutta niissäkin on eroavuuksia.

Tanskan kieltä ensi kertaa lukevan suomalaisen onkin hyödyllistä tutustua johonkin yleisesitykseen tai oppaaseen, jossa kieltä tarkastellaan nimenomaan suhteessa ruotsiin.⁴⁴ Sama koskee julkaisuja, joissa huomion kohteena ovat skandinaavisten kielten väliset kommunikaatio-ongelmat ylipäätään.⁴⁵ Tiivistettyjä esityksiä on olemassa myös suomeksi.⁴⁶ Vaikeampien tekstien lukemista helpottaa olennaisesti se, että 1990-luvulla on julkaistu poikkeuksellisen laadukas

41. Ks. Heikki E. S. Mattila, Monikielisyys ja oikeudellinen yhteistyö Pohjoismaissa, s. 242–254 teoksessa Camille de Toledo ym., Monikieliset matkakertomukset. EU:n tuomioistuin 2023. Alun perin ranskankielinen artikkeli on luettavissa kaikilla EU-kielillä, esim. tanskaksi (Fler-sprogethed og nordisk retligt samarbejde), hakemalla sivulta <https://op.europa.eu/fr/home/ilmauksella> ”Carnets de voyage multilingues”, valitsemalla haluttu kieli ja avaamalla julkaisun sisällysluettelo (vierailtu 18.4.2024).

42. Seuraavat esimerkit alaviitteessä 44 mainituista oppaista.

43. Ks. Guldbæk-Ahvo – Toivonen 2022, alav. 38, jossa on lueteltu sata tavallista substantiiviva, joiden suku on erilainen ruotsissa ja tanskassa (s. 92–93).

44. Tiivistettyjä esittelyjä ovat Niels Nielsen – Poul Lindegård Hjorth, Dansk sproglære for svenskere. LiberLäromedel 1981; Kristensen – Brink 1986, alav. 38; Robert Zola Christensen, Dansk grammatik for svenskere med øvelser og facitliste. Studentlitteratur 1999 ja Henrik Tessmer, Dansk For Svenskere. Handelshøjskolens Forlag 2009.

45. Esim. Birgitta Lindgren – Anitha Havaas, Snacka skandinaviska. Producta 2012.

46. Olli Nuutisen sanakirjan liitteessä on naseva tanskan kielen kuvaus. Ks. Olli Nuutinen, Tanskalais-suomalainen sanakirja. Otava / Finn Lectura 1991, s. 13–31. Niin ikään Mirja Azemlin sanakirjaan (Tanska–suomi-sanakirja, Otava 1993) on liitetty tanskan kieliopin ja ääntämyksen esittely (s. 863–869). Ks. myös Catharina Grünbaum – Mikael Reuter – Jaakko Lehtonen – Sanna Pitkänen – Elina Heikkilä – René Semberlund Jensen, Kieliavain Pohjoismaihin.

sanastolähde, Mirja Azeemin tanskalais-suomalainen sanakirja,⁴⁷ joka sisältää huomattavasti fraseologiaa. Tanskan ja suomen välillä on myös muita hyödyllisiä sanakirjoja.⁴⁸ Kielellisten taustatietojen ja asianmukaisten sanastolähteiden avulla tanskalainen yleiskieli avautuu ongelmitta suomalaisellekin lukijalle. God arbejdslyst!

5. p., Pohjoismaiden ministerineuvosto sekä Pohjoismaiden Suomen-instituutti 2010 ja Guldbæk-Ahvo – Toivonen 2022, alav. 38.

47. Azeem 1993, alav. 46, josta on julkaistu rinnakkaispainos myös Tanskassa (Munksgaard). Azeemin sanakirja on laajempi kuin monet suursanakirjaksi otsikoidut teokset. Se käsittää 854 suurikokoista sivua, joille teksti on ladottu pienehköllä kirjasimella kolmelle palstalle.

48. Nuutinen 1991, alav. 46 ja Reijo Pajuoja, Suomi-tanska sanakirja. Reijo Pajuoja 1997.